

Open Access Resources

સારાંશ (Abstract) :

Open Access નો અર્થ એ થાય છે કે વગર પૈસાએ મફતમાં Online રાખવામાં આવેલી માહિતીને જોવું, વાંચવું અને કેટલાક સંજોગોમાં ડાઉનલોડ પણ કરવું થાય છે. *Open Access* શબ્દનો પ્રથમવાર ઉપયોગ 2000 વર્ષ માં થયો હતો. આ માટેના કેટલાક સ્ત્રોતો પણ છે. જેના માધ્યમથી *Open Access* ને જોઈ અને વાંચી અને ડાઉનલોડ પણ કરી શકાય છે અને આ સ્ત્રોતો છે - Digital Library, Search engine, E-journals, E-books, Bibliographic, Databases, Encyclopedias, Open Text books, E-print Arkaixas, Open Access Video Sources અને વગેરે, *Open Access* માટેના પ્લેટફોર્મ આપે છે. જેમાં કેટલાક પ્રાઈવેટ કંપની, પ્રકાશક, પ્રકાશન અને ભારત સરકાર, રાજ્ય સરકાર અને ઇન્ટરનેશનલ ટેબલ પર પણ *Open Access* નો મોટો પ્લેટફોર્મ આપવામાં આવે છે.

Open Access ના કારણે માહિતીને આસાનીથી મેળવી તેનો ઉપયોગ નવા જ્ઞાનના સર્જનમાં કે પોતાના જ્ઞાનના વિસ્તાર માટે કરી શકાય છે સાથે પોતાના નવા જ્ઞાનને તેમાં નાખીને અન્ય લોકો સુધી પહોંચાડી પણ શકાય છે.

પ્રસ્તાવના

આજના સમયમાં ઓપન એક્સેસ રીસોર્સિસનો મોટા પાયે ઉપયોગ થાય છે. લોકો આસાનીથી પોતાના વિષયવસ્તુ પ્રમાણે સર્ચ કરીને ઓનલાઈન માહિતી મેળવી શકે છે તેને વગર પૈસા જોઈ, લખી, ક્યારેક ડાઉનલોડ પણ કરી શકે છે અને સાથે પોતાના કરેલા સંશોધનો, લખેલા પુસ્તકો, નવા શોધેલા ઇનોવેટિવ વસ્તુઓને તેમાં નાખી પણ શકે છે. જેથી અન્ય લોકો તેમણે શોધેલા જ્ઞાન અને માહિતીથી માહિતગાર બને

❖ Open Access નો અર્થ

ઓપન એક્સેસ (OA) સાહિત્ય ડિજિટલ, ઓનલાઈન, નિઃશુલ્ક અને અધિકાંશ કોપીરાઈટ અને લાઇસેન્સ પ્રતિબંધોથી મુક્ત છે.

Free, Online, immediate availability of research articles+ with full re-use rights.

Open Access refers to resources that are freely available for viewing and / or use.

❖ Open Access નો ઇતિહાસ

જર્નલ લેખોમાં મુક્ત ઓનલાઈન Access (પહુંચ) પ્રદાન કરવાનો વિચાર અને અભ્યાસ “ઓપન એક્સેસ” શબ્દને ઔપચારિક રૂપથી શબ્દબદ્ધ કરવાથી એક દશક પહેલા જ શરૂ થયો હતો. કમ્પ્યુટર વૈજ્ઞાનિક 1970 ના દશકથી જ ‘ગુમનામ ફીટ આર્કાઈવ્સ’ માં આત્મ-સંગ્રહ કરી રહ્યા હતા અને ભૌતિક વિજ્ઞાની 1990 ના દશક પછી થી આર્ચીવમાં આત્મ-સંગ્રહ કરી રહ્યા હતા. આ અભ્યાસને સામાન્ય બનાવવા માટેનો પ્રસ્તાવ 1994 માં પોસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઓપન એક્સેસ શબ્દનો પ્રથમવાર ઉપયોગ 2000 ના વર્ષમાં ત્રણ સાર્વજનિક રીપોર્ટમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. ફરવરી 2002 માં બુડા પેસ્ટ ઓપન એક્સેસ ઇનિશિએટીવ, જૂન 2003 માં ઓપન એક્સેસ પબ્લિશીંગ પર બેથેસડા સ્ટેટમેન્ટ અને વિજ્ઞાનમાં જ્ઞાનના માટે ઓપન એક્સેસની પર બર્લિનમાં

ઘોષણા અને અક્ટુબર 2003 માં માનવિકી અને ઓપન એક્સેસના પ્રારંભિક અવધારણા મુખ્ય રૂપથી વિદ્વાનોના માટે જર્નલ, લેખો માટે લક્ષિત અનુસંધાનની માટે અપ્રતિબંધિત ઓનલાઇન પહુંચને સંદર્ભિત કરે છે.

❖ Open Access Resources ગાઈડ

આ સંસાધન ગાઈડ ઓપન એક્સેસ ઇનિશિએટીવના રૂપમાં ઉપલબ્ધ વિભિન્ન સંસાધનો માટે પ્રવેશ દ્વારના રૂપમાં ઓપન કાર્ય કરે છે. ઓપન એક્સેસ સંસાધન વિભિન્ન રૂપોમાં અને પ્રકારોમાં ઉપલબ્ધ છે. જેમકે, ઈ-જર્નલ, ઈ-બુક્સ, ઈલેક્ટ્રોનિક પ્રેસ એન્ડ ડિસ્કિપ્શન, નિર્દેશિકાઓ, ઈ-પ્રિન્ટ આકોઈવ્સ, ડિજિટલ રિપોજિટરી, ઓપન એજ્યુકેશન રિસોર્સ, સર્ચ ઈંજન અને બ્લોગ વગેરે. આ બધા સંસાધન સ્કોલરલી છે અને આપણા એકેડેમિક અને અનુસંધાન કાર્યોના રૂપમાં સમર્થન કરવા માટે ઉપયોગી અને વેબ પર ઉપલબ્ધ છે

❖ Open Access Resources

ઓપન એક્સેસના રીસોર્સીસ વિવિધ પ્રકારના છે. આ સંસોધન પેપરમાં સંશોધક દ્વારા કેટલાક સ્ત્રોતોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે.

1. Digital Library

ડિજિટલ લાઇબ્રેરી, ડિજિટલ રિપોજિટરી યા ડિજિટલ સંગ્રહ, ડિજિટલ ઓબ્જેક્ટ્સનો એક ઓનલાઇન ડેટાબેસ છે. જેમાં ટેક્સ, સ્ટિલ ઇમેજ, ઓડિયો, વીડિયોમાં અન્ય ડિજિટલ મીડિયા ફોર્મેટનો સમાવેશ થાય છે. ઓબ્જેક્ટમાં પ્રિન્ટ અને ફોટોસ જેવા ડિજિટલ સામગ્રી જેમ કે વર્ડ પ્રોસેસર ફાઇલ અથવા સોશ્યલ મીડિયા પોસ્ટનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. સામગ્રીને સંગ્રહિત કરવાના સિવાય ડિજિટલ લાઇબ્રેરી સંગ્રહમાં નિહિત સામગ્રીને વ્યવસ્થિત શોધ અને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે સાધન પ્રદાન કરે છે.

2. Search Engine

Search Engine એક પોગ્રામ છે ડેટાબેઝમાં તેના સંબંધિત જે પણ Information Search Engine (Google, Yahoo, Bing) ને મળે છે તેને Search result page માં દેખાય છે.

ગૂગલ

Google એક ખોજ ઈંજન છે. જેનાથી વિભિન્ન પ્રકારની જાણકારી જેમકે વેબસાઈટો, ચિત્ર, માનચિત્ર અથવા તો કોસર્વડ કલૂના પણ જ્વાલ માટે નિયોજિત કરી શકાય છે. Google ને પોતાનો વેબ બ્રાઉઝર Google Chrome પણ છે. આ સિવાય Google Analytics એ નિ:શુલ્ક સેવા છે જે એક વેબ સાઈડ કેમ કામ કરે છે તેના પર વધુ જાણકારી આપે છે.

3. ઈ-જર્નલ્સ

ઈ-જર્નલ્સ એ વિવિધ ઈલેક્ટ્રોનિક્સ પબ્લિકેશનનો એક ભાગ છે કે જેમાં કમ્પ્યુટર અને કોમ્પ્યુનિકેશન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને માહિતી ઈલેક્ટ્રોનિક ફોર્મેટમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે અને આ માહિતીને ઉપયોગ કરવા માટે પણ ઈલેક્ટ્રોનિક સાધનોની જરૂરિયાત રહે છે.

ઈ-જર્નલ્સના પ્રાપ્તિ સ્થાનો

- CSIR – NISCAIR પત્રિકા
- ભારતીય વિજ્ઞાન એકાદમી
- ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ જર્નલ્સ

- ભારતીય રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન એકાદમી

4. ઈલેક્ટ્રોનિક બુક : (Electronic Book)

આજના સમયમાં લેખકો, પ્રકાશકો પોતાની પુસ્તકોને ઈન્ટરનેટના માધ્યમથી લોકો સુધી પહોંચાડવા લાગ્યા છે. જેને E-Book કહે છે. કેટલાક E-Book જે ફ્રીમાં છે તેના નામ નીચે મુજબ છે.

- ડિજિટલ લાઈબ્રેરી ઓફ ઇન્ડિયા
- ઓપન એક્સેસ બુક્સ (DOAB) ની નિર્દેશિકા
- <http://www.gutenberg.org>
- <http://books.google.com/?h/=en>
- <http://www.preetechbooks.com>

5. ગ્રંથસૂચિ ડેટાબેસ (Bibliographic Databases)

એક ગ્રંથ સૂચિ ડેટાબેસ ગ્રંથ સૂચિનો એક ડેટાબેસ છે, જે પ્રકાશિત સાહિત્યના સંદર્ભમાં એક સંગઠિત ડિજિટલ સંગ્રહ છે. જેમાં જર્નલ અને અખબારોના લેખ, સંમેલનની કાર્યવાહી, રિપોર્ટ, સરકાર અને કાનૂની પ્રકાશન, પેટેન્ટ, પુસ્તકો વગેરે સામેલ છે.

6. શબ્દકોશ (Dictionaries)

જોડણી, ઉચ્ચાર, સારવાર, વ્યુત્પત્તિ, શબ્દાર્થ વગેરે જાણવા માટે શબ્દકોષ એક મૂલ્યવાન સાધન છે. શબ્દકોષ, અદ્યતન, બૃહદ અને આધારભૂત હોય તે જરૂરી છે. Google Translate દ્વારા online મૂકવામાં આવેલી Dictionary નો ઉપયોગ કરી શકાય છે.

7 Open Textbook

એક ખુલ્લા પાઠ્યપુસ્તક એક ખુલ્લા કોપીરાઈટ લાયસન્સની તરફ લાયસન્સ પ્રાપ્ત એક પાઠ્યપુસ્તક છે અને વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને જનતાના સદસ્યો દ્વારા સ્વતંત્ર થી ઉપયોગ કરવા માટે ઓનલાઈન ઉપલબ્ધ છે.

8. Open Access Repository

એક ઓપન એક્સેસ રિપોઝિટરી અને ઓપન આર્કાઈવ એક ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ છે, જે રિસર્ચ આઉટપુટ રાખે છે અને કોઈપણ માટે રિસર્ચ રિઝલ્ટને મફત, તત્કાળ અને સ્થાયી એક્સેસ આપે છે. ઓપન એક્સેસની સુવિધા માટે આ પ્રકારની રિપોઝિટરીને મેટાડેટા હાર્વેસ્ટિંગ (OAI-PMH) ને માટે ઓપન આર્કાઈવ્સ ઇનિશિએટિવ પ્રોટોકોલના અનુસાર ઈન્ટરઓપરેબલ હોવું જોઈએ. ખોજ ઈંજન ઓપન એક્સેસ રિપોઝિટરીની સામગ્રીની કટાઈ કરે છે. દુનિયાભરના ડેટાબેસનું નિર્માણ કરે છે, જે ઉપલબ્ધ અનુસંધાનથી મુક્ત છે.

9. ઈ-પ્રિન્ટ આર્કાઈવ્સ

ઓપન એક્સેસ ઈ-પ્રિન્ટ આર્કાઈવમાં અહીં લોકપ્રિયા ઈ-પ્રિન્ટ અભિલેખાગારની સૂચિ આપવામાં આવી છે.

- ADS SAO/NASA એક્ટ્રોક્રિજિક્સ ડેટા સિસ્ટમ
- AgEcon ખોજ
- Arxiv.org

10. Open Access Video Sources :

- શૈક્ષણિક પૃથ્વી
- ઈજીનિયરીંગ ટ્યૂબ
- મુક્ત વ્યાખ્યાન વીડિયો
- ખાન અકાદમી

11. Online Patent Database

ફ્રી પેટેન્ટ ડેટાબેસ

- આ ડેટાબેસ અને ખોજ ઈજનનો સેટ આપવામાં આવ્યો છે. જે પેટેન્ટની ખોજ અને પુનપ્રાપ્તિ કરવા માટેની પહુંચ પ્રદાન કરે છે.
- એસ્પેસેનેટ પેટેન્ટ સર્ચ

12. Subject Gateways

ઓપન એક્સેસ સબ્જેક્ટ ગેટવે

આ વિભિન્ન ગુણવત્તાવાળા વિષયોમાં ઈન્ટરનેટ સંશોધનોની સૂચિ આપે છે.

- રસાયણ વિજ્ઞાનની નિર્દેશિકા
- ChemWed. વિજ્ઞાનના માટે એક રસાયણ વિજ્ઞાન પોર્ટલ સેન્ટ્રલ
- IndiaBioscience.org

13. ખુલી શૈક્ષણિક શિક્ષણ સંસાધન

MERLOT (લર્નિંગ અને ઓનલાઈન શિક્ષણ માટે મલ્ટીમીડિયા શૈક્ષણિક સંસાધન)

MERLOT રિપોઝિટરી એ ઓપન એજ્યુકેશનલ રિસોર્સજ (OER) ના એક ક્યુરેટેડ ઓપન એક્સેસ ઓનલાઈન સંગ્રહ સુધી પહુંચ પ્રદાન કરે છે. જેનાથી શીખવા અને સમર્થન સામગ્રી અને શીખવાની વસ્તુઓ સામેલ છે. આ મેટાડેટાનું એક ડેટાબેસ છે.

14. Open Access Resources ની ફાયદા

- 24 x 7 x 365 Access એટલે કે સમયની મર્યાદા વગર ગમે તે સમયે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- Open Access Resources ને ઈન્ટરનેટ પરથી ખૂબ જ ઝડપથી Access કરી શકાય છે.
- Hypertext Link ની સુવિધા હોવાથી એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે માહિતીની શોધ કરી શકાય છે.
- CD, Pen drive, H/W વગેરેમાં Download કરીને જરૂરિયાત મુજબ Print મેળવી શકાય છે.
- ❖ Open Access Resources ની મર્યાદા
- ઈન્ટરનેટની ઝડપ જો ઓછી હોય તો Access ધીમો થઈ જાય છે.
- અત્યારે પણ ભારત દેશના થોડા જ લોકો આનો ઉપયોગ કરે છે. અત્યારે પણ બધા સુધી આ માહિતી પહોંચવાનું બાકી છે.
- આના ઉપયોગની માહિતી પણ દરેક પાસે યોગ્ય રીતનું હોતું નથી.

ઉપસંહાર

Open Access Resources એ ભારત માટે જ નહીં પણ આખા વિશ્વ માટે બહુ ઉપયોગી સાબિત થઈ રહી છે. આના કારણે જ્ઞાનનો ભંડાર એક ખૂણેથી બીજા ખૂણે પૈસા ચૂકવ્યા વગર મેળવી શકાય છે અને તેનો વાંચન કરી શકાય છે સાથે પોતાના જ્ઞાનરૂપી માહિતીને પણ તેમાં નાખી શકાય છે. જેથી અન્ય લોકો તેનું વાંચન કરી શકશે. આ Resources અલગ અલગ પ્રકારના જોવા મળે છે, જેનો ઉપયોગ વ્યક્તિ નવા જ્ઞાનના સર્જન માટે કે માહિતી મેળવવા માટે કરે છે.

સંદર્ભસૂચિ

વેબસાઇટ

- I. <https://em.m.wikipedia.org/wiki/historyofopenaccess>
- II. [https://libguides.southernnet.edu/open access](https://libguides.southernnet.edu/open_access)
- III. <https://em.m.wikipedia>

પુસ્તકો

- I. પ્રજાપતિ, મણીભાઈ, x૮૬૧f૮H²ઁ૮૮>૮૬ ડૅ૮±}૮૬ઁ૮üŸ}૮૬, શિવદાનભાઈ એમ. ચારણ અભિવાદન સમિતિ-આણંદ, અમદાવાદ
- II. પટેલ, આર. એસ., (ઓક્ટોબર 2006). શૈક્ષણિક સંશોધનનું માર્ગદર્શન સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા, જય પબ્લિકેશન, અમદાવાદ

Jaiswal Suman S.

Copyright © 2012 - 2019 KCG. All Rights Reserved. | Powered By: Knowledge Consortium of Gujarat